

هو العليم

انتشار علوم و معارف اسلام در عصر امام محمّد باقر عليه السّلام

حضرت علامه آية الله حاج سيد محمد حسين حسيني طهراني

بسم الله الرحمن الرحيم

آیه الله حاج شیخ محمد حسین مظفر - اعلی الله درجته السّامیه - در کتاب «تاریخ الشیعة» گوید: شیعه در زمان حضرت امام محمد باقر علیه السلام از ناحیه بنی امیه در تنگی و ضیق شدید نبود به مثابه ضیق و تنگنایی که پیش از عصر آن حضرت در آن بوده‌اند. در زمان حضرت کاروانها به سوی وی برای سیراب شدن و به نهایت مکیدن از آبشخورهای دانش و معارف او از نقاط بعیده به راه می‌افتادند. در عصر وی روایت و راویان از او بسیار گردیدند، و روایت و حدیث از او به مقدار معتنا بهی از آباء گرامی سابقش فزونی گرفت.

حدیث باقری در هر قطری از اقطار منتشر گشت، تا به جائی که جابر جعفی که از موثقین راویان و اعظام ناقلین احادیث می‌باشد، تنها از او هفتاد هزار حدیث نقل نموده است. جابر از حاملین علوم اهل البیت بوده است. وَ عَلِمَهُمْ صَعْبٌ مُسْتَصْعَبٌ لَا يَحْتَمِلُهُ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ أَوْ مُؤْمِنٌ اِمْتَحَنَ اللَّهُ قَلْبَهُ لِلْإِيْمَانِ^۱ همان طور که در نص حدیث وارد شده است.

در حدیثی که از جابر روایت است وی گوید: عِنْدِي حَمْسُونَ أَلْفَ حَدِيثٍ، مَا حَدَّثْتُ مِنْهَا شَيْئًا. كَلَّمَهَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ مِنْ طَرِيقِ أَهْلِ الْبَيْتِ.

«نزد من پنجاه هزار حدیث موجود می‌باشد که من یکی از آنها را هم بیان ننموده‌ام. همه آن

---

^۱ آن حضرت سلام الله علیه در مدینه منوره سنه ۵۷ از هجرت تولد یافت، و در واقعه کربلا چهار ساله بود، و به دست هشام بن عبد الملک با تصدی عامل خود در مدینه در هفتم از شهر ذی الحجة الحرام سنه ۱۱۴ و یا ۱۱۷ با القاء سم شهید گردید و در قبرستان بقیع با عمویش و پدرش مدفون شد

^۲ این احادیث بسیار است و با تعبیرات مختلفی وارد است و به حد استفاضه می‌رسد آنها را مجلسی - رضوان الله علیه - در ج ۱، از «بحار» طبع کمپانی از ص ۱۱۷ تا ص ۱۲۶ تحت عنوان «باب إن حدیثهم: صعب مستصعب» و آن کلامهم ذو وجوه کثیره و فضل التدبر فی أخبارهم و التسليم لهم و النهی عن رد أخبارهم» آورده است. صعب به حیوان سرکش و شמוש گویند که کسی نمی‌تواند بر آن سوار گردد در مقابل ذلول که مراد از آن حیوان رام است. و مستصعب حیوانی را گویند که چون آن را ببینند از آن فرار کنند از شدت حدت و بیم گزند آن. و معنی حدیث این طور می‌شود: به درستی که حدیث ما سخت و مشکل و غیر قابل دسترس و نیز سخت و مشکل شمرده شده و غیر قابل دسترسی انگاشته شده می‌باشد به طوری که هیچ کس نمی‌تواند آن را متحمل گردد و بردارد مگر آنکه فرشته مقرب باشد و یا پیامبر مرسلی و یا بنده مؤمنی که خداوند قلب او را به تحمل ایمان آزمایش نموده باشد. ما در دوره علوم و معارف اسلام در قسمت ۲ «امام شناسی» در ج ۵ از مطبوع ص ۱۰۹ تا ص ۱۱۱ در متن بعضی از این اخبار را ذکر نمودیم و در تعلیقه نیز توضیح بیشتری داده شده است

احادیث از پیغمبر اکرم صل الله علیه و آله و سلّم است از طریق اهل بیت.»

تنها محمد بن مسلم از حضرت امام باقر بخصوص سی هزار حدیث روایت کرده است.

به به! شما چه بزرگمردانی هستید! چقدر ظروف علم شما صلاحیت دارد تا آن مقادیر عظیمه از

علوم اهل البیت را در برگیرد! آن هم آن علوم صعب و مُستصعب را! آری این امر بدیعی نیست، چرا

که: النَّاسُ مَعَادِنٌ^۱

در عصر حضرتش علمائی از رجال حدیث به ظهور رسیدند که یگانه تکیه گاه شیعه بر احادیث

آنان نه تنها در آن زمان، بلکه در اعصار آتیه بوده‌اند. آنان در محضر حضرت امام جعفر صادق علیه

السلام مقام والائری را حائز بوده‌اند. حضرت بر ایشان نظر عطوفت و مرحمت می فرمود، و با احترام

و ملایمت و مرافقت سلوک می فرمود. و درباره آنها از حضرت مدائح جلیله‌ای صادر گردیده است،

أمثال جابر، و محمد بن مسلم، و زُرَّارَه، و حُمَرنان دو پسران أعین، و ابن أبی یَعْفُور، و بُرَیدِ عَجَلی، و

سُدَیْر صَیْرَفی، و أَعْمَش، و أبو بَصیر، و مَعْرُوف بن خَرَبُوذ و بسیاری دگر از غیر ایشان، همان طور که

شعراى پهلوان و عالی مرتبتی ظهور نمودند أمثال کمیت که آثار خالده ایشان تا امروز زینت بخش

صفحات تاریخ می باشد.

---

^۱ این حدیث را با عبارت: النَّاسُ مَعَادِنٌ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ، خیارهم فی الجاهلیة خیارهم فی الاسلام از رسول

اکرم مرسلًا در «جامع السعادات» طبع نجف اشرف ج ۱ ص ۲۴ آورده است